

**“AXBOROT TEKNOLOGIYALARINI KASBIY FAOLIYATDA
QO‘LLASH” FANINI DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA
O‘QITISHNING SHAKL, METOD VA VOSITALARI**

Yallayev Baxtiyor Salimovich

Sharof Rashidov nomidagi Samarqang davlat universiteti izlanuvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo‘llash” fanini differensial yondashuv asosida o‘qitishning shakl, metod va vositalari ko‘rib chiqiladi. Barcha fanlar singari “Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo‘llash” darsida ham differensial yondashuv asosida o‘qitish zarurligi aniqlandi. Darslarni differensiallashtirish sharoitida o‘qitishni tashkil etishni ko‘rib chiqamiz.

***Kalit so‘zlar:** differensial yondashuv, ixtisoslashtirilgan informatika va axborot texnologiyaaari kursi, informatika asosiy kursi.*

Hozirgi global iqtisodiyot va tezkor texnologiyalar davrida oliy ta’lim tizimini mehnat bozori talablariga moslashtirish ustuvor vazifa hisoblanadi. Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, talabalarda zarur kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish uchun differensial yondashuv muhim innovatsion mexanizm sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu yondashuvni keng joriy etish orqali ta’lim muassasalari talabalari o‘rtasida raqobatbardoshlikni oshirish, ularni ish bozoriga tez va muvaffaqiyatli integratsiya qilish imkoniyati ortadi. Oliy ta’lim tizimini ta’lim talablariga muvofiq qayta tashkil etish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

Ta’lim mazmunini doimiy ravishda ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar va yangi talablardan kelib chiqib yangilab borish lozim. Bu borada kafedra va o‘quv bo‘limlari bilan hamkorlikda malaka talablarining prognoziga asoslanib, o‘quv rejalariga tuzatishlar kiritib borish tavsiya etiladi.

Differensial yondashuvni institutsionallashtirish: ta’lim muassasalarida differensial yondashuvni qo‘llashni rasmiy metodika sifatida joriy etish, uning prinsiplarini o‘quv reja, dastur va dars jarayonlariga tatbiq etish kerak. Jumladan, talabalarning bilim va ko‘nikma darajasini muntazam diagnostika qilib borish va shu asosda guruhlash, qo‘shimcha mashg‘ulotlar tashkil etish mexanizmini yo‘lga qo‘yish lozim. Bu har bir talabaning individual rivojlanish trayektoriyasini ta’minlaydi.

Pedagog kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash: differensial yondashuv va innovatsion ta’lim texnologiyalarini samarali tadbiq etish uchun o‘qituvchilarning o‘zi yuqori malakali bo‘lishi talab etiladi. Shu sababli, pedagog kadrlarni zamonaviy metodlar bo‘yicha qayta tayyorlash, malaka oshirish kurslarida differensial o‘qitish

texnologiyasi, AKT vositalaridan foydalanish, kompetentlikka asoslangan baholash usullariga o'rgatish zarur. O'qituvchiga har bir o'quvchi bilan individual ishlash madaniyatini singdirish, ularni motivatsiyalash bo'yicha psixologik-pedagogik bilimlar bilan qurollantirish ham muhimdir.

Material-texnik bazani kuchaytirish: Innovatsion yondashuvlarni joriy etish ko'p jihatdan ta'lim muassasalarining texnik jihozlanishiga ham bog'liq. Shunday ekan, o'quv laboratoriyalari, simulyatsion markazlar, kompyuter texnologiyalari, Internet tarmog'iga ulanish kabi imkoniyatlarni kengaytirish lozim. Masofaviy va blendedlearning (aralash ta'lim) usullarini joriy etish uchun zarur platformalar va kontentlar yaratishga e'tibor qaratish kerak.

Differentsial ta'lim - bu barcha talabalar o'qitishga o'ziga xos tarzda turlicha munosabatda bo'ladigan o'qituvchining fikrlash tarzidir. Shuning uchun, barchaga mos keladigan yagona mentalitet talabalarning sinflarda qo'llaniladigan o'qitish usulidan foyda olish imkoniyatlarini cheklaydi. Differentsial ta'limdan foydalanadigan o'qituvchilar talabalarning ta'lim ehtiyojlarini eng yaxshi qondirish uchun ularning bir nechta jihatlarini hisobga oladilar. Talabalarning shaxsiy xususiyatlarini va ularning akademik ko'nikmalarini eng yaxshi tushunish uchun uchta diagnostik shakllantiruvchi komponent qo'llaniladi: tayyorlik, qiziqish va o'rganish profili.

Differentsial o'qituvchi oldindan rejalashtirilgan qat'iy o'quv dasturi asosida emas, balki individual talabalar asosida o'qitishni rejalashtiradi. O'qituvchilar talabalarning turli nuqtai nazardan farq qilishini qabul qilishlari kerak, shunda talabalarning qiziqishlari va qobiliyatlariga muvofiq o'quv dasturlarini tayyorlash va ishlab chiqish uchun darslarni taqdim etishning turli kanallaridan foydalangan holda va turli murakkabliklarda amalga oshiriladi. Bugungi xilma-xil guruhlarda differentsial o'qitishning muhimligini e'tirof etgan holda, ushbu tadqiqot yondashuvning oliy ta'lim muassasalari talabalariga samaradorligini o'rganishga qaratilgan.

Barcha talabalar o'quv faoliyatida ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'qituvchilar va talabalar bir-biri bilan hamkorlik qiladilar. Talabalar o'z shubhalarini aniqlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar va amalda o'rganishni yaxshilaydi. Birgalikda ishlash talabalarga doimiy ravishda o'zaro aloqada bo'lish imkoniyatini beradi va talabalarning kuchli va zaif tomonlari muvozanatlashadi, bu esa o'z navbatida ularning o'quv natijalarini yaxshilaydi.

Vaqt va makondan oqilona foydalanish o'qituvchi tomonidan rejalashtiriladi va barcha samarali faoliyat o'qituvchining muvofiqlashtirishi bilan amalga oshiriladi. Talabalar vazifani bajarish uchun turli vaqt talab qilishlari mumkin. Miqdor emas, balki o'quv natijalari nuqtai nazaridan sifat talab qilinadi.

Moslashuvchan guruhlash butun sinfning o'quv mashg'ulotlarida ishtirok etishini, juftlikda ishlashni, talabalar tanlagan guruh mashg'ulotlarini, tasodifiy guruh loyihasini va o'qituvchi tanlagan guruh ishlarini o'z ichiga oladi. Talabalar bir-birlariga dars berishganda, o'rganish samarali tarzda amalga oshiriladi. Qiyinchiliklarga duch kelayotgan talabalar uchun g'oya yoki ko'nikmani qayta o'rgatish yoki ilg'or talabalarning yuqori darajadagi fikrlash yoki ko'nikmalarini kengaytirish orqali yaxshilanadi. Moslashuvchan guruhlashning afzalligi shundaki, u muloqotni rivojlantiradi va turli nuqtai nazardan tushunishni rivojlantiradi, bu esa o'z navbatida fan bilimlarini shakllantiradi va ishchi kuchida muvaffaqiyatga olib keladi.

Ta'lim maqsadlari, mazmuni va metodologiyalarini rejalashtirishdan oldin individual farqlar yodda tutiladi va o'rganiladi. Talabalarning o'rganish uslublariga muvofiq o'qitishni farqlash talabalarning o'z imkoniyatlaridan to'liq foydalanishiga yordam beradi. Amaliy tajribalar uchun manipulyativ vositalar taklif etiladi.

Talabalar talab qilinadigan natijalarni o'z ichiga olgan topshiriqlarini tayyorlashga undaladilar. Mashg'ulotlar, topshiriqlar va loyihalar har doim turli xil talabalar guruhlari uchun rejalashtirilgan bo'ladi. Talabalar tanlov taklif qilish orqali jalb qilinadi va o'qituvchilar turli xil ko'rsatmalar beradigan sinflarda intizom muammolari kamroq bo'ladi. Aniq maqsad va o'quv maqsadlariga ega mashg'ulotlar kiritilgan. Tushunarli ko'rsatmalarga ega mashg'ulotlar va maqsadlarni baholash rejasi berilgan. Talabalarning ishtirok etishga tayyorligi va talabalardan ularning tajribalaridan fikr-mulohazalarni olish usuli yaxshi rejalashtirilgan.

Talabalarga ma'lumot bir nechta usullar yordamida beriladi va baholashlar ham bir nechta usullar yordamida amalga oshiriladi. Talabalarning o'quv natijalari nafaqat qog'oz va qalam testi yordamida, balki loyihalar va taqdimotlar hamda dasturiy vositalar yordamida ham baholanadi. Standartlashtirilgan testdan foydalanish talabalarning bilim o'sishini o'lchashning adolatli usuli emas. Differensial yondashuv talabalarga o'zlarining aqliy kuchlariga asoslangan topshiriqlar yoki loyihalarni tanlash uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim etadi.

Diagnostik testlar ko'pincha o'quv jarayonidagi xatolarni tuzatish uchun tuzatish choralari ko'rilishi uchun o'tkaziladi. Dastlabki baholash, shakllantiruvchi baholash va umumlashtiruvchi baholashlar differensial yondashuvning ajralmas qismi hisoblanadi. Baholash o'qituvchiga turli talabalar uchun keyingi bosqichlarni rejalashtirishga yordam beradi. Baholashlar tengdoshlar raqobatiga emas, balki shaxsiy o'sishga qaratilgan.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari mustaqil o'rganishni osonlashtiradi va talabaga tanlov imkoniyatini beradi. U vizual, dasturiy, eshitish, diagramma, tasviriy, matnli va boshqalar orqali ko'p sensorli usulda ma'lumot beradi. Bu talabalarga

ma'lumotni samarali olish va qayta ishlash hamda mahsulotlar ishlab chiqish imkoniyatlarini beradi.

Differensial yondashuvining samaradorligi ijobiy o'quv muhiti, yuqori sifatli o'quv dasturi, moslashuvchan sinf boshqaruvi va baholashning ko'p qirrali usullariga bog'liq. Bu individual talabalar bilan kurs mazmuni o'rtasidagi muvozanatni ta'kidlaydi. Tabaqalashtirish turli sinflar uchun samarali dars dizayniga kiradigan sahna ortidagi rejalashtirish bilan bog'liq.

Ta'limni rejalashtiruvchilar differensial yondashuv bo'yicha tasavvurni shakllantirishlari va o'qituvchining buni qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. O'qituvchilarga uni o'rganish va amalga oshirish uchun rag'batlantirish choralari ko'rilishi kerak. Bugungi kunda turli xil talabalarning o'qitish ehtiyojlari qondirilishi kerak, shunda talabalar yangi vaziyatlarga dosh bera olishadi. Vaqt, resurslar va murakkablik - bu guruhda mukammal tabaqalashtirishni ta'minlash uchun yaxshi rejalashtirilishi kerak bo'lgan omil.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Asfandiyorovich, Fayziev Nozim. "basics of programming from the textbook of informatics and information technologies chapter python programming language methodology of multimedia." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.1 (2022): 778-781.

2. Nozim, Asfandiyorovich Fayziyev. "Tarmoqlanuvchi algoritmlar mavzusini doir kompyuter imitasion modeli asosida takomillashtirish." *Research and education* 1 (2022): 273-278.

3. Asfandiyorovich, Fayziyev Nozim. "Teaching the Subject of Repetitive Algorithms Based on Multimedia Electronic Manuals." *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching* 16 (2023): 42-45.

4. Xasanovich, Lutfillayev Mahmud, Ass Amrillayev Husniddin Ashrab O'g, and Ass Fayziyev Nozim Asfandiyorovich. "Development of Computer Simulation Model Develops Creative Thinking of the Student." *JournalNX* 7.03 (2021): 167-171.

5. Asfandiyorovich, Fayziyev Nozim, and Toxirqulov Zufar Jurabek O'g'li. "ZAMONAVIY DASTURIY VOSITALAR ASOSIDA XORIJIY TILLARGA OID TAQDIMOTLAR YARATISH." *Science and innovation* 3.Special Issue 19 (2024): 359-363.

6. Asfandiyorovich, Fayziyev Nozim. "TARMOQLANUVCHI ALGORITMLAR MAVZUSINI MULTIMEDIALI ELEKTRON QO'LLANMALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH." *ЎЗБЕКИСТОННИНГ МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДАГИ ЯНГИ ТАРИХИ ВА ФАЛСАФИЙ ТАФАККУРИНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ* (2022).

7. Fayziyev, Nozim, and Bakhtiyor Yallayev. "SOFTWARE CREATION TECHNOLOGY BASED ON A DIFFERENTIAL APPROACH IN THE SUBJECT OF" APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITY"." *Journal of Technology and Innovative Research* 1.3 (2026): 27-37.